

4. fejezet

A másik szerkesztő álláspontja

A vita sokszínűségének elsikkadásától félve, a vitában felbukkanó sokféle álláspont leegyszerűsítő bemutatását ellensúlyozandó Darai Lajos is kifejtette álláspontját. Éppenséggel a vita elején sokat hangoztatott, a genetikusok egyoldalúságát bíráló történettudományi érvek mentén, de egyéb fontos szempontokra is figyelmeztetve. A kötetnek abban az állapotában való megjelentetését nem javasolva.

Darai Lajos 2020. június

Korábban azért *nem tartottam feladatommak* az itt közlésre szánt beszélgetésben részt venni, mert minden érintett kérdésben megnyilatkoztunk már jóval korábban a Cser Ferencsel közösen írott és itt az Acta Historica Hungarica Turiciensia sok-sok számában is közölt tanulmányainkban, ami mindenkinek elérhető, és ezért – talántán – figyelembe veendő lenne. Továbbá szerintem valódi vitára lett volna szükség, érvek ütköztetésére, nem beszélgetésre, csupán a mondandó, néha ismételt előadására. A vita és a beszélgetés különbségeit és a készülő kötetre vonatkozó észrevételeimet írom most le alább.

A vita annyiban különbözik a beszélgetéstől, hogy szándéka szerint jobban megfelel a tudomány követelményeinek, ami a ZMTE kiadványaiban is cél,¹⁸⁶ a beszélgetés inkább csak a tudomány előszobája lehet. És azt hihetnénk, hogy a beszélgetés a lazább, a vita a kötöttebb. Ez igaz lehet annyiban, hogy beszélgetés közben például nem mutogatunk ábrákat, legfeljebb hivatkozunk közismert képekre, de a vitában, különösen az írásbeli vitában már igen. De a vitában nem lehet odalökni ábrát, táblázatot csak úgy hozzá írt szöveg nélkül, hanem azzal együtt kell még jobban kifejteni az álláspontot. Nem lehet elvárni valakitől, hogy ugyanazt a gondolatmenetet létrehozva nézze az ábrát, a táblázatot, mint a közlő. Ezzel ugyanis már eleve elfogadottnak vettük azt a megközelítést, ami a miénk, holott a vita éppen a megközelítésről szól leginkább. Megközelítésen most mindazt értve, ahogyan egy kérdést felvetünk, ahogyan jelentőségét bemutatjuk, ahogyan kezelését javasoljuk, sőt ahogyan eredményre jutunk. Már ha van észlelésünk, képünk saját részletes utunkról a feltárás közben, mert sokszor ez nem világos, csak a felfedezés égeti a nyilvánvalóságát, világosságát a szemünkbe. Ugyanez vonatkozik az idegen nyelvű anyagok beszúrására, de akár ilyen közlemények és eredményeik hivatkozására tartalmi összefoglaló nélkül. A fordítás, az értelmezés szintén félreveheti, s már a kiindulásnál, a vitát. Mert például ha nagyvonalúan csak annyit mondunk, úgy emlegetjük őket, fontos közleményüket, hogy Semino-csoport, Semino-cikk a 2000. novemberi Science-ben és ugyanakkori az Underhill-csoport, Underhill-cikk Nature-ben, akkor hagyatkozunk e két nagyírú kiadvány tekintélyére, s azt sugalljuk, a két cikkel is minden rendben. Mert már a kiindulásnál érintetlenül hagytuk azt a szarvashibát, amit elkövetett a 17 és a 21 főből álló szerzőgárda, melyben 6 fő közös volt (mégpedig a legnagyobb nevek: L. Luca Cavalli-Sforza, Paolo Francalacci, Alice A. Lin, Peter J. Oefner, Giuseppe Passarino, Peter A. Underhill), Az történet ugyanis, hogy az előbbi cikk Európa-táblázatán az Y-kromoszóma mutációknak a kiindulópontjánál a főemlős szerepel, míg a másik cikknek az európai is magában foglaló világ-táblázatán ugyanott az M168 jelű emberi mutáció, mely fölött még továbbiak voltak. Azaz tehát ez a második közlés az igaz, az előbbi hamis. De ha ennyire felületesek a genetikai anyagban, akkor hogy lehetne nekik hinni, mikor átmennek a történeti területre

---

¹⁸⁶ Azért a ZMTE Tudományos Tanácsának egésze szerkeszti, és azért követünk a tárgykörnél Rovatrendet, amint azt az induláskor megadtuk: <https://epa.oszk.hu/01400/01445/00001/pdf/rovatok.pdf>.

és indoeurópai és szláv gént emlegetnek? Azaz a természettudományos eredményeket komolyan kell vennünk, de amikor genetikusok a történettudományba is be akarnak avatkozni, a körmükre kell nézni.

Tudományos vitában szükséges és elégséges feltétel, hogy a vitázó felek ismerjék egymás álláspontját. Itt ellenben, a beszélgetésben ez nem volt elvárás, bárki belekotkodácsolhatott a nagy magyar őstörténeti éjszakába. Mert egyébként szerintem ott még sötét van, igaz egy-két csillag az égről oszlatja a homályt.

Valamennyire vitahelyzetnek gondolva a májusi budakalászi találkozó tanácskozásunkat, annak előkészítéskor végignéztem Török Tibor jól elérhető és elég hosszú videóit, de Oláh Zoltántól is láttam vagy fél tucatot. Ennek megfelelően aztán mint levezető elnök, én is módot találtam véleményem kifejtésére egy hozzászólásban. Ezt és a választ rá láthatóvá tettem a konferenciakötetben, amint a többi vitázó hozzászólását (egyszerűen a mozgóképes felvételtől begépeltem mindet Török Tibor és Neparáczi Endre előadása változatának végére, szögletes zártójelben az utólagos beszúrásaim). Ezt a vita-közlést szerintem most meg kell ismételni mint kiindulást, mert jól érzékelhetően kiderül belőle Török Tibor és Oláh Zoltán köz az alapvetően ellentétes álláspontja.¹⁸⁷

Ott egyébként megígértük hogy találkozunk egy év múlva, és ott folytatjuk, ahol abbahagytuk, illetve elmondjuk azóta mire jutottunk, csak hogy közbeszólt a világijárvány és ebbe a levelezési módba szorultunk kényszerűen. Ám itt az elektronikus levelezőrendszer sajátossága miatt igen hosszú és már-már követhetetlen levélfolyam alakult ki, mert alig vette valaki a fáradságot, hogy saját levelet indítson, megnevezve, hogy kinek válaszol, hanem csak az éppen olvasott levél aljára kattintott és úgy kezdett bele. Amivel tehát iszonyatos mennyiség halmozódott föl, mert szinte minden állandóan újra ismétlődött. Rihmer Aurélnak bele is tört a bicskája, hogy pontosan visszaadja a hozzászólás folyamatot, azaz hogy ki kinek a szövegére írt, stb, hanem csak hozzávetőlegesen rendezte a szöveget, mármint az egymásra következőket tekintve.

A budakalászi vitából látszik egyébként, hogy mennyiben értett velem egyet Török Tibor, illetve mennyire szükség lenne a közte és Oláh Zoltán közötti vitapontok tisztázására bármilyen további lépés előtt. S ha ez az itteni beszélgetőknek nem akasztotta meg a torkán a szót, annál inkább szóvá kell most tennem. S lassan eltelik az említett egy év, tehát e kötet lehet a folytatás.

Török Tibor bizonyos történeti álláspontját én úgy vitatom, hogy közben Oláh Zoltánét is, de ettől még egyetértek velük genetikai kutatási eredményeik túlnyomó részében, tisztelem és megköszönöm azokat, ha vannak, és igyekszem beépíteni a saját álláspontomba a közös cél érdekében. De ahol nem lehet egyetérteni, vagy amiben kiegészítést, további gondolkodást, megfontolást javaslok, ott szólok. Viszonosságra is szükség lenne, amit csak Oláh Zoltánnál látok egyelőre, de nem elégedetlenkedek egyébként, mert világos számomra, hogy Török Tibornak miért nem fülük a foga a Kárpát-medencei (népi és nyelvi) eredetünkhöz.

Mindez összefügg két dologgal: 1. A 2000-es híres Science-beli kettő és Nature-beli egy, egyaránt novemberi közlés óta, amint azt az azóta végzett kutatások összefoglalásában láthatuk,¹⁸⁸ semmi olyan eredmény nem született, amiért nekünk Cser Ferencsel alapvetően módosítanunk kellene a 2006–2008-ig közölt kutatási eredményeink irányát. 2. Azért nincsen igazán módosítandó, mert a kutatás maga más irányt vett: a csoportmutációról áttért az egyéni gének és

---

¹⁸⁷ Lásd jelen kiadványban az *ELŐZMÉNY* című részének *Előzetes vita a ZMTE 31. Magyar Őstörténeti Találkozóján 2019. április 28-án Budakalászon* című fejezetét. – A szerk.

¹⁸⁸ Rasmus Nielsen, Joshua M. Akey, Mattias Jakobsson, Jonathan K. Pritchard, Sarah Tishkoff & Eske Willerslev: Tracing the peopling of the world through genomics. *Nature* 541. 2017. január 19. pp. 302-310. https://www.nature.com/articles/nature21347.epdf?shared_access_token=Yg2PZfXqedP-wL7YBPeydRgN0jAjWel9jnR3ZoTv0PAhlo4jpiEVdmf6H1DrJ3qUlg4JpTmLhHiUAIHhzAQFi7pBHXRMxAx-TXmJKBx8H8aQ_Zuc1aqobx9uNb3aMBIE4SZDvtzWv_BEAmTmCACAzKIH-C0HYwIlg8hGol419hAa9ojLC7Rhs9UzZxjoBPSI2IbpfDHbNIhdJc9wsrtJoMw%3D%3

mutációk vizsgálatára, ez pedig ugyan a részleteket tekintve gyümölcsöző, de a nagy őstörténeti összefüggéseket kevésbé alkalmas szolgálni.

Utóbbinak az az oka, hogy az Y-kromoszóma helyre nem álló szakaszának csoportmutációi igen hosszú idejű csoport-elkülönülésben keletkeztek, ezért képesek jelezni a (csoportkénti) terjedésüket is. Ugyanakkor, ha részleteket feltáró – valamilyen tulajdonsághoz kötött – géneket vizsgálnak, azok nem utalhatnak ilyen általános érvénnyel csoportokra és elhelyezkedésükre. Mert létrejöttük egyedi, és terjedésük esetleges. Újabban viszont ez lett nálunk a kutatási irány, sok-sok bizonytalan, sőt kétséges következtetéssel. Mert például az Y-kromoszóma kutatást mellőzve, a jóval kisebb eligazító érvényű mtDNS-ből vonnak le – igaz, csak a 2-3 százalékunkra – közép-ázsiai eredetet a magyarság számára.¹⁸⁹ És ha nem génmutációt vizsgálnak, – amely egyrészt csoportmutációként keletkezve garantálja a hosszú idejű csoportos elkülönülést, tehát az egyforma sajátos műveltségi (nemzeti) jelleget, másrészt a hordozott mutációk sorrendjéből fakadóan megállapítható más csoportokhoz való földrajzi és történeti viszonya – akkor semmi eligazítás nincsen (vagy nagyon kevés: törzsfajlódási, ami a műveltség vizsgálatoknál már alig összefüggő) a vizsgált gén tulajdonság keletkezésének idejére és helyére: következtetést csak a kapcsolat jelen állapotából lehet levonni, ami a fentiek miatt teljesen hamis is lehet. Erre példa a TAT génmutáció eurázsiai keresése, ahol kis arányban valamilyen oknál fogva a mai magyar népesség keleti szélén élő székelyeknél is előfordul már.¹⁹⁰ Erre még alább visszatérek.

A modern ember félmillió éves történetének csak öt lényeges Y-kromoszóma mutációja volt a helyre nem álló szakaszon, ami bennünk magyarokban mind megtalálható, ezért vagyunk egyöntetűek, ezért nem számítanak ebben olyan eltérések, amelyeket ma önazonossági hivatkozásra használnak, például távol-keleti eredetet hangoztatva – az egész népre vonatkoztatva. De mi Cser Ferencsel műveltségéből, nyelvből is levezettük a magyar és a szláv népek különbségének eredetét (a sztyeppei harciasok döntő mértékű befolyása a Dnyeperen-inneni terület földműveseire), (a szalagdízses nép odáig terjedése miatti) azonosságának kereteit, amint a többi indoeurópaival is, a kurgán-hatásnak (alárendelés) a mi (mellérendelő) műveltségünkben való lényegi hiányzása figyelembevételével. A genommozaikoknak a mutációk mellé tételével nem szabad egy kalap alá hozni ezeket, jelentőségüket, azaz embercsoportok ilyen jellemzésére csak a csoportmutációk alkalmasak, ezért a genom jellegzetességeit is ennek fényében kellene értékelni.

Tehát csakis a csoport mutációk értelmezhetők népességgenetikai szempontból. A mitokondriumban a teljes emberiségre nézve 35 helyen van pontmutáció. Nem alkalmas finomabb összefüggések megfogalmazására, mert abban az az 5 millió év van benne, amióta elvált a csimpánz és az ember a törzsfajlódásban. Az újabb hazai vizsgálatok azért kapaszkodnak az egyénekbe, mert akkor az előzetes elképzelésüknek vagy a hitüknek megfelelőbb leírást adhatnak.

Az a helyes megközelítés, ahol mind a kulturális, mind a nyelvi, mind az embertani adatok is benne vannak a kalapban, amelyek mellé kerülnek a genetikai adatok, és mindezeket a régészeti eredményekkel karöltve értelmezzük, az adhatja tehát a legvalószínűbb megoldást.

Amikről mostanában olvasunk, azok egy-egy szálát ragadnak meg és azon próbálnak az előzetes elképzeléseknek megfelelően felkapaszkodni. Ebben aztán már ketten sem jutnak egyezésre, nemhogy mindenki. Legfeljebb aztán kevésbé érthetően fogalmazva látszatra eltakarják ezt a bizonytalanságot.

---

¹⁸⁹ V. ö. Neparáczy Endre, Török Tibor: A honfoglalók genetikai származásának és rokonsági viszonyainak vizsgálata archeogenetikai eszközökkel. *Kelet Kapuja* 1. évf. 2. szám, 2017. október–december pp. 4-18. Török Tibor: Honfoglalók genetikai származása. *YouTube* Debrecen, 2018. április 11. 1. rész: <https://youtu.be/qGuDmLA6rMw>, 2. rész: <https://youtu.be/OIDDoP6MI-M>. Neparáczy Endre, Zoltán Maróti, Tibor Kalmár, Klaudia Kocsy, Kitti Maár, Péter Bihari, István Nagy, Erzsébet Fóthi, Ildikó Pap, Ágnes Kustár, György Pálfi, István Raskó, Albert Zink, Tibor Török: Mitogenomica indicate admixture components of Central-Inner Asian and Srubnaya origin in the conquering Hungarians. *PLOS ONE* 13[11] October 18, 2018. <https://journals.plos.org/plosone/article...>

¹⁹⁰ Németh Endre–Fehér Tibor: Az N3 haplocsoport alcsoportjai. http://www.regulytarsasag.hu/fv_xxi_3_nemeth_feher/

Az nem vita, ha eleve el kell fogadni, aminek a legjobban vitatottnak kellene lennie. Itt is, és a budakalászi vitában is láttuk, hogy a genetika mit ad a történelemtudománynak. Amely remek eszközzé vált számunkra és Cser Ferencsel felhasználtuk eredményeit a Kárpát-medencei magyar eredet és folytonosság további alátámasztására. Azóta folyik viszont az a „genetikai” erőlködés is, hogy az ázsiai elvándorlás elméletének és a heroizmusnak megfelelővé tegyenek vizsgálati eredményeket. Elegendő ennek cáfolatára megnézni, mit írtunk mi a TAT-ról vagy az M9-ről mint mutációs szintről, illetve annak őstörténeti következményéről. Egy évvel a budakalászi tanácskozás előtt új tanulmányban¹⁹¹ a kínai hamis eredeztetést leleplező adatokat adtam elő, de attól még az álláspontján senki nem változtatott, aki addig annak a híve volt. Nem várhattam el, hogy a genetikusok figyelembe vegyék, ha még az egyesület tagjai sem vették fontolóra a közlést. Szekeres Pistát sem ingatta meg munkássága végeredményében, azaz hogy még az írásunkat is a kínaiából vettük, nemcsak a szavainkat. És itt máris van egy tisztázatlanság, mert a nyilvánvaló különbség miatt testi megjelenésünkben az ázsiai eredetünk képviselői valamiféle sztyeppei egyetemes kultúra átadásáról, terjedésről gondolkoznak, miközben a genetikai vizsgálatok igen vékony szálú közvetlen kapcsolatról, aminek forrásgócát a jelenbeli előfordulási sűrűségből veszik.

Hogy milyen egyéb társadalomtudományi módszertanokat működtetnek még szerte a világban, nem sorolom fel, mindenki tájékozódhat. Amit pedig nem ismerünk, arról hallgatni kell.

Mindenestre a hiányolt alkalmazási módszertannak tartom a következőt, amely a régészeti műveltségekkel megegyeztetett Y-kromoszóma mutációk időbeli és földrajzi mozgását összegezi (5. ábra):

Az M168 mutációs réteg embere jön ki Afrikából (oda előbb átmehetett, mert a Homo Ergatrasnak vannak 1,6 millió éves nyomai a Kaukázusban), és a Levante keleti végén az M130 elválik tőle és később egész Indiáig, Indonéziáig elér. A Kaukázusban pedig az M89 mutáció jelenik meg és lesz az alapja jóval később az Ázsiába és Európa menő, további mutációkat hordozó embereknek. A következő szint, amikor az M9 elindul és Észak-Kínáig jut. Az M9-ből már elindulása előtt leágazó M45 lesz azután az európai mutációk kiindulópontja. Ezért sem jöhettek tehát a Közép-Európaiak Kínából. Az ebből az M9-ből leágazó korábbi ág az M173 lehet, amely legkorábban indulhatott el, mert egészen Nyugat-Európáig jutott. És lehet, nem úgy haladt, amint azt például Szabó István Mihály– bizonyára Vértes László ábrája (lásd a 6. ábrát) nyomán – bemutatta,¹⁹² hanem Kis-Ázsián át, mert akkor még a Boszporusz-szoros zárva volt. Az M173-ból származó M17 később indulhatott, a Donig jutva, majd a Kárpát-medencét is betöltötte, és terjedt Közép-Ázsia és Észak-India felé is a gravetti műveltség idején. Nyugat-Európába valószínűleg majd csak a földművelés terjedésével, a vonaldíszes kerámia népe viszi e mutációt (17. ábra), ezért ritkább ott, és mert a kurgánhódítók rátelepedtek. Az M170 ugyan az M89-ből származik közvetlenül, de ez is mutatja, hogy jóval fiatalabb mutáció, mint az M17, melynek távozta után jóval később indul észak felé, előbb a Kaukázuson belül, majd pedig a szteppére. Belőle lesz a gyilkos kurgánhódítók hada. Az M172 igen sokáig a Kaukázusban maradt és csak Dél-Európában terjedt később. Az afrikai kiáramlás maradványaként a natufi műveltséget létrehozó M35 aránya is csak ott, azaz Dél-Európában éri el a 20 %-ot, míg nálunk 8,9 % (48. ábra).

¹⁹¹ Darai Lajos: Árpád Atila örökén – a magyarok őseik útján. [Acta XXXIII/11.](#)

¹⁹² Lásd Szabó István Mihály: Vezérfonal a magyar és az uráli népek őstörténetének áttekintésére. (A szakirodalom kritikai összefoglalása.) In: *A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Tizenhetedik Magyar Őstörténeti Találkozó és Tizenegyedik Magyar Történelmi Iskola Előadásai és Iratai (Budapest 2003)*. Budapest-Zürich, 2004. ISBN 963 9349 06 2 Acta Historica Hungarica Turiciensia XVIII. évf. 2. szám. pp. 69-104. <http://mek.oszk.hu/05900/05943/05943.pdf>. Szabó István Mihály: *A magyar népe eredete Az uráli népek eurázsiai-amerikai őstörténete*. Mundus, Budapest, 2004.

EU18 (M173):	13,3 %	A Vértesszőlősi ember óta.
EU19 (M17):	60,0 %	A gravetti műveltség óta.
EU4 (M35):	8,9 %	A földművelés kezdete óta.
EU7 (M120):	11,1 %	A kurgán inváziók óta.
EU9 (M172):	2,2%	
EU11 (M201):	2,2%	
EU17 (M11):	2,2%	

48. ábra. Az Y-kromoszóma helyre nem álló szakaszának mutációi a mai magyarságban.¹⁹³

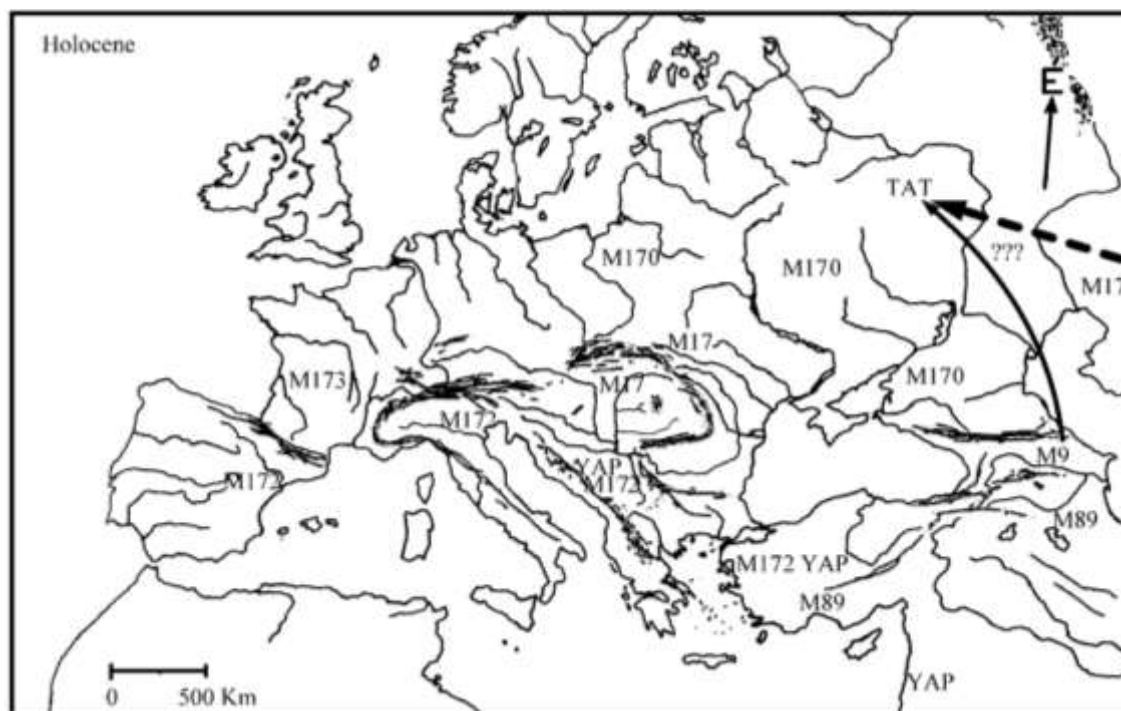
Azaz a jégkorszak végén az ezt a mutációt hordozó bevándorlók csak közvetítették Közép-Európába a földművelést, átadva az itteni bükki kultúra emberének, aki elterjedt Erdélybe és a Cseh-medencébe is. Aki a földművelés kultúráját kiteljesítette és majd a szélrőzsa minden irányába elvitte az európai legtávolabbi területekre is. Az M17-é a gravetti műveltség tehát, míg az M173 az acheulit, a moustierit és az aurignacit egymás után létrehozta. Ezért mind modern ember, függetlenül attól, hogy Homo erectusnak vagy Homos sapiens neanderthalinak vagy gyenyiszovainak nevezik-e. Ezt az elnevezést ama korszakok nevéként lehet tovább használni. A gravetti emberét Homo sapiens sapiensnek vagy Homo cromagnonnak nevezik és a modern embert csak tőle számították korábban. Ám a genetikai vizsgálatok egyértelműsítették, hogy a modern ember félmillió éves, mégha ezt a genetikusok nem is hangoztatják. Viszont mindezt embertani és vércsoporti adatok is alátámasztják. És van még a TAT mutáció, amely csak 4000 éves és minden finnugornak mondott népben van, de bennünk nincs. Ez mutatja, hogy ha van is a nyelvben gyér rokonság, az a 6000 éve keletre kivándorolt földműveseink (csak a Dnyeperig, mert addig volt művelhető a föld, azon túl művelhetetlen szeppe, és csak a harciasok elől menekülve érték el az Urált bizonyos részeik) és a 14000 éve északra ment rénszarvasvadászok (finnek, lappok elődei, akik követték a felmelegedés miatt északra vándorló rénszarvasokat) miatt van, akik innen vitték pl. a lombos fák nevét. E két adatot a glottokronológia is alátámasztja.¹⁹⁴

Minthogy az Y-kromoszóma helyre nem álló szakaszának csoportmutációi igen hosszú idejű csoport-elkülönülésben keletkeztek, ezért képesek jelezni a terjedésüket is. Ugyanakkor, ha részleteket feltáró – valamilyen tulajdonsághoz kötött – géneket vizsgálnak, azok nem utalhatnak ilyen általános érvénnyel csoportokra és elhelyezkedésükre. Mert létrejöttük egyedi, és terjedésük esetleges. Újabban viszont ez lett a kutatási irány, sok-sok bizonytalan, sőt kétséges következtetéssel, mert például az Y-kromoszóma kutatást egyelőre még mellőzve, a jóval kisebb eligazító érvényű mtDNS-ből következtettek – igaz, csak 2-3 százalékunkra – közép-ázsiai eredetet a magyarság számára.¹⁹⁵

¹⁹³ Az összeg 99,9% – az eredeti Semino-cikkben.

¹⁹⁴ Lásd Cser Ferenc: Gyökerek. Töprengések a magyar nép és nyelv Kárpát-medencei származásáról. Melbourne, 2000. <http://www.leventevezer.hu/gyokerek.pdf> p. 69-117. és angolul: <https://nemzeti.net/contents/library/01-ROOTSOFT.pdf>. V. ö. Swadesh, M.: *Int. Journ. of Amer. Linguistic* 16. 1952. p. 157. Swadesh, M.: *Proc. Amer. Philol. Soc.* 96. 1950. p. 457. Lees, R. B.: *Languages* 29. 1953, p. 113.

¹⁹⁵ V. ö. Neparáczy Endre, Török Tibor: A honfoglalók genetikai származásának és rokonsági viszonyainak vizsgálata archeogenetikai eszközökkel. *Kelet Kapuja* 1. évf. 2. szám, 2017. október–december pp. 4-18. Török Tibor: Honfoglalók genetikai származása. *YouTube* Debrecen, 2018. április 11. 1. rész: <https://youtu.be/qGuDmLA6rMw>, 2. rész: <https://youtu.be/OIDDoP6MI-M>. Neparáczy Endre, Zoltán Maróti, Tibor Kalmár, Klaudia Kocsy, Kitti Maár, Péter Bihari, István Nagy, Erzsébet Fóthi, Ildikó Pap, Ágnes Kustár, György Pálfi, István Raskó, Albert Zink, Tibor Török: Mitogenomic data indicate admixture components of Central-Inner Asian and Srubnaya origin in the conquering Hungarians. *PLOS ONE* 13[11] October 18, 2018. <https://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371%2Fjournal.pone.0205920&fbclid=IwAR00zEYLLWlgXd68iTvMSRFol6MFggMIT-cuSR8HQI2RdR8DAIUGdH24JzjY>.

49. ábra. Az Y-génmutációs áramlás a würm után (TAT) és eloszlása a jelenkorban.

De Neparáczky és Török nyelvünk Kárpát-medencei eredetét tagadó helytelen nézetéhez cáfolatként hivatkozhatunk a Nagy Sándor könyvében¹⁹⁶ foglaltakra is: Az Árpád-háziak idejéből származó levéltárakban a letelepedett földművesek neve magyar. Nagy határozottan kijelenti, hogy mindig a hódító veszi át a meghódítottak nyelvét és nem fordítva. Ez alól annyi a kivétel, hogy ahová iskolákat vitt a hódító, ott az ő nyelve rányomja a meghódítottak nyelvére a bélyegét. Ez csakis a latinnal fordult elő: latinositották az ottani nyelveket (még az angolt is, s a középkori németnek a fele latin), de nem az ő nyelvüket beszélték a meghódítottak. A Magyar Királyság nemesi rétege – rátelepedettek, hódítók, szerződéssel bejött katonák – tolmács nyelven keresztül érintkezettek egymással, hiszen több forrásból, több különböző nyelven beszélhettek, és erre jó volt az egyház által behozott latin is. Az államnyelv latin volt, de a paraszt azt nem tanulta meg, maradt a saját anyanyelvénél – és a végén nem a latin maradt meg, hanem a magyar. Pedig a hitélet, a bíróságok, a törvényhozás és az iskolák nyelve is a latin volt. Még sem maradt meg. Pedig akkor már a germánok is törekedtek annak kitörlésére. Nem sikerült.

Ennyit most a módszertanról. S nézzük meg a megszerkesztett kötet téves, vagy ilyen egyértelműen nem állítható kijelentéseit, mint ahogy itt szerepelnek.

A félmillió bevándorlási létszám a Kárpátokon túlról, tarthatatlan állítás. Különösen annak fényében, hogy a hunok már előtte jóval benn voltak a Medencében, illetve Árpád is sereggel harcolt 863-ben Ravennánál Arnulf oldalán, stb.

A 3000 km átmérőjű királyság állítása is megalapozatlan, bizonyítása sosem várható.

A kereszténységhez nem kapcsolódó vértanúságot erősen cáfolja a Kézai-krónika (amint az Raig Mária írásából kiderül): Miért vették fel a magyarok az „egy igaz hitet”? Kézai Simon szerint Géza „küldte azért követeket a keresztyén tartományokba, hogy óhajátását mindenkinek hirszteljék. ...sok gróf, vitéz és nemes jöve hozzá... isten szerelméből, ...mások, hogy ... üldözőiktől szabaduljanak: mert ez a nemzet, míg pogányságban élt, kegyetlen üldözöttje vala a keresztyéneknek.”¹⁹⁷ Azaz: „constituta crudelis persecutio fuerat Christianis”.¹⁹⁸ A mai fordításokban

¹⁹⁶ Dr. Nagy Sándor: *A magyar nép kialakulásának története*. Transsylvania, Buenos Aires, 1968.

¹⁹⁷ Lásd Harsai Mária Magdolna: [A magyar ősvallási örökség és a keresztény hitvilág kapcsolata](#). p. 229.

¹⁹⁸ https://kupdf.net/download/simon-de-keza-gesta-hunorum-et-hungarorum_58d53d77dc0d607f33c34693_pdf.

azonban nem „a keresztények „üldözöttje” hanem „üldözője” szerepel.¹⁹⁹ Raig szerint a magyarázat szerint a magyarok arianizmusa miatt üldözték a „pogányságunkat”.

A konstantinápolyiak néha győztek is. És a magyarok sokszor kitértek a harc elől, kímélve az embereiket, ami megfutamodásnak is látszott, de békéhez is vezetett.²⁰⁰

Van a nyelvre utaló más korábbi emlék is, például a Nibelung-ének (lásd Magyar Adorján: A Nibelung-ének magyar eredete) és a Waltharius-legenda (lásd Fehér Máttyás Jenő: A "Waltharius manu fortis" hősköltemény avar vonatkozásai). De maga a magyar nyelv a döntő bizonyíték, amely vándorlások közepette nem jöhetett volna létre olyanná, amilyenként ismerjük, csak itt, a Kárpát-medencében. Nyelvünk rendkívül fejlett ragozó ősnyelvi és – a magyar ábrázoló művészet jellegével párhuzamosan – mellérendelő jellegű. A Kárpát-medencében évezredekig létezett egy zárt, nagy sűrűségben telepedett folyamatos műveltség, amely fejlett utódnnyelvet igényel és ugyanakkor ugyanitt található egy rendkívül fejlett, ősi gyökerű nyelv, a magyar, amely éppen ilyen hosszú ideig nagy sűrűségben telepedett műveltséget igényel. A kettő itt találkozik, mindkettő létezése ide kötődik tehát. Vannak egyéb nyomok is, például a törvényeink rováspálcákon volt létére.²⁰¹

Tévedés, hogy M17–Eu19 lenne Európa legrégebb haplotipusa, hanem az az M173–Eu18.

Nem világos sem a történettudomány, sem a genetikusok álláspontja a szövegből, amit azért kellene pontosítani, mert utána egy erős állítás jön, miszerint a genetikusok álláspontjának győzelme kívánatos a magyar állam fennmaradása érdekében.

A szerkesztői felvezetés rögtön az elején kérdéses, avagy hibás, mert egyrészt a krónikáink nem népmondáink, másrészt nem minden krónika szerint „Szkítiából” és nem „jöttünk”. Mintha Szkítia lenne az őshaza, és ez közmegegyezés lenne még most is. De még ha az is lenne, itt egy tudományos vitaanyagról van szó, ahol ez vita tárgya. Nem engedhető meg, hogy a szerkesztő esetleg téves vélekedésével már az első bekezdéssel eldőlni látszódjék a vita. És ez így az olvasó meg nem engedhető befolyásolása. Eredetünket a szkíta rokonság felé tereli, de nem különbözteti meg a Kárpát-medencei Szkítiát²⁰² és a Kárpátokon túlit, amely a késői térképeken már Szibériába rajzolt, egészen a Bajkál-tóig, amint a lekésőbbi, már Deguignes művét is feldolgozó krónika mutatja.²⁰³

Egyébként újabban divatba jött a „jöttünk” helyett a „visszajöttünk” használata, amivel a honfoglalás jogosságát kívánják jelezni, illetve hogy nem Árpád-vezérlete alatt történt honfoglalásról volt szó, hanem a jogos hun örökség visszavételéről. Ezzel, mint fentebb említettem Szabó István Mihály kapcsán, az a gond vagy baj, hogy de akkor el is kellett menni, hogy visszajöhesse, esetleg olyan távolra, mint a Távols-Kelet. S ekkor felmerül az idő kérdése is. Grandpierre Attila a 2019. december 15-ei levelében a honfoglalás kifejezés tarthatatlansága és ezen új fogalomhasználat mellett érvelve írja: „Krónikáinkban a következő kifejezések szerepelnek Árpád népének a Kárpát-medencébe költözéséről: 'Miképpen jöttek be Pannóniába?' (Anonymus: Gesta Hungarorum, 11–13. század); 'visszatérők' (Kézai Simon krónikája, 13. század); 'bejövétel' (Képes Krónika 1358), 'bevonulás' (Chronica Hungarorum, 1473); 'visszatérés' (Thuróczy János: A magyarok krónikája, 1488/1978, 78).

Ezzel kapcsolatban a következőket találtam, illetve tettem közzé korábban:

„Az Anonymustól ránk maradt latin szöveg Alba Ecclesia vonatkozásában, és igen érdekes a félremagyarázás és hamisítás szempontjából: *'Post hoc anno dominice incarnationis d. Cccc. vii. dux dux arpad migravit de hec seculo. Qui honorifice sepultus est supra caput unius parvi fluminis qui descendit per alveum lapideum in civitatem atthile regis. Ubi etiam post*

¹⁹⁹ V. ö. Kézai Simon: *A magyarok cselekedetei*. Fordította Bollók János. Osiris, 2004. (76.) p. 120.

²⁰⁰ V. ö. Moravcsik Gyula: *Az Árpád-kori magyar történet bizánci forrásai*. Budapest, 1984, második kiad. 1988.

²⁰¹ Lásd Darai Lajos: Műveltségünk és nyelvünk titka, írása. *Acta XXXI/5*. p. 435.

²⁰² V. ö. Fábrián Sándor könyvében: *Történelmi „szürreal”*. *Az Igazság Kálváriája*. I/3, III/1, 2. stb. fej.– *A szerk.*

²⁰³ Szekér (1808) J. Aloysius: *Magyarok Eredete; A régi és mostani Magyaroknak nevezetesebb Tselekedével együtt*. Hartleben Konrád Adolf kiadás, Pest.

*conversionem hungarorum edificata*²⁰⁴ est ecclesia que vocatur alba sub honore berate²⁰⁵ Marie virginis.²⁰⁶ Paizs Dezső fordítása szerint: 'Ezután az Úr megtestesülésének kilencszázhetedik esztendejében Árpád vezér is elköltözött ebből a világból. Tisztességgel temették őt el egy kis folyónak a forrása felett, amely kőmederben folyik alá Attila király városába. Egyszersmind ott a magyarok megtérése után a Boldogságos Szűz Mária tiszteletére egyház épült, amelyet fejrnek hívnak.'²⁰⁷ Veszprémy László fordítása szerint: 'Árpád fejedelem ezután az Úr megtestesülésének 907. esztendejében elköltözött e világból. Tisztességgel temették el egy patak forrása felett, ahonnan az kőmederben folyik Attila király városába. A magyarok megtérése után azon a helyen egy Fehérnek nevezett templomot emeltek a szent Szűz, Mária tiszteletére.'²⁰⁸ Ez a mi fordításunkban: 'Ezt követően Kr. u. 907-ben Árpád vezérlő fejedelem eltávozott ebből a világból. Akit kitüntető módon temettek el ama kis folyó forráségyesítő feje fölé, amely teknős kőmederben folyik le Attila király városa felé. Ahol is a magyarok visszatérése után fehérnek nevezett templom épült a Boldogságos Szűz Mária tiszteletére.'²⁰⁹

Azért 'Attila király városa felé', mert az in 'tárgyesettel valami felé való mozgást v. irányt jelöl. 1) térben, -ba, -be belé, -ra, -re, -nak, -nek: ire in illam urbem, mittere in ultimas, gentes, (-hoz, -hez); ascendere, suspicere in coelum, ég felé föl, confugere in aram, az oltárra; spectare, vergere in orientem, keletnek, kelet felé.'²¹⁰ És azért 'a magyarok visszatérése után', mert a *conversio* elsődlegesen visszatérést jelent, vallásváltó értelme (konverzális) inkább csak a protestantizmus elterjedése után vált közkeletűvé: 'conversio, onis, nn. [converso] 1) fordulás, forgás, coeli. 2) körforgás, koronkénti visszatérés, mensium. 3) átv. ért. felforgatás, elváltoztatás, c. et perturbatio rerum. 4) a szónoklatban A) áttétel, egyik beszédnemből másba. B) ismétlése ugyanazon szónak a mondat végén. C) körmondati kerekdedség. D) mint alakzat: megfordított szembe tétele ugyanazon szóknak, pl. esse oportet ut vivas, non vivere ut edas. 5) valamerre térés, fordulás. 6) jelentősben átváltozás, megváltozás, küln. a) daganat vagy seb gyógyulásba átváltozása, fekélyesedés. b) **politikai változás, fordulat**. c) vélemény-változtatás, más véleményre térés'²¹¹ (az én kiemelésem).

Ha a berate (helyesen beate) szóban lévő -r- szándékos hiba, az esetleg jelzi a protestáns szerkesztő tiszteletlenségét a Szent Szűz iránt (berate = szid): Szűz helyett Szidalmazott Mária.²¹² Azután Alba Ecclesia templomáról némely krónikánk azt állítja a téves fordítások szerint, hogy Szent István emeltette nagy elődje, Árpád nagyfejedelem sírja fölé. Ám az is ismert, hogy Hunyadi Mátyás viszont a pápának azt írta, hogy a templom a térítés idejéből való,²¹³ azaz a frank támadás idején épült, mint Bonfini kifejezetten állítja: (Nagy) Károly Sicambria, azaz Óbuda elfoglalása után a magyarok közül 'keveset talál, aki az igaz hitre térne; látva a nemzet pogány és megátalkodott gondolkodását, rájön, hogy inkább szigorral, mint szelídséggel kell élnie vele szemben. Ezért először is leromboltatja a városfalakat,²¹⁴ hogy ne egykönnyen lázadhassanak, aztán megparancsolja, hogy fizessék meg a megállapított adót, adják át minden fegyverüket, és

²⁰⁴ E szó *aedificata* alakja régibb, közismertebb, ezért itt késői szövegromlásra gondolhatunk.

²⁰⁵ Az a szó *beate* lenne helyesen. A berate = szidott értelme cinikus beavatkozást mutat a szövegbe.

²⁰⁶ Anonymus: *CHRONICON Anonymi Bele Regis Notarii GESTA HUNGARUM*. 53 fejezet: De usubuu, veluc. http://la.wikisource.org/wiki/Gesta_Hungarorum. 2012. október 17.

²⁰⁷ Anonymus: *Gesta Hungarorum*. Fordította Pais Dezső. Magyar Helikon, Bp. 1977. 52. Ösbő meg Velek.

²⁰⁸ Anonymus: *A magyarok cselekedetei*. Fordította Veszprémi László. Változatlan utányomás. Osiris, Budapest, 2004, p. 45. (52.) Ösbő és Velek.

²⁰⁹ Anonymus (2004). p. 74.

²¹⁰ Finály Henrik: *A latin nyelv szótára. in* címszó. Franklin Társulat, Budapest, 1884. <http://latin.oszk.hu/cgi-bin3/index.cgi?function=index>. 2014. április 2. 10:53:05.

²¹¹ Finály (1884), *conversio* címszó.

²¹² Tehát akkor mikori is az „Anonymus-szöveg”?! – *A szerk.*

²¹³ *Hunyadi Mátyás király levelei 1460-1490*. Szépirodalmi Könyvkiadó, Budapest, 1986. p. 109.

²¹⁴ Azóta Fábrián (2021) [Az Anjou legendárium és Piccolomini Gétikája](#) és [A poszádai ütközet: a cél szentesíti az eszközt](#) c. fejezetben felveti a lehetőségét, hogy (a Budára eleinte nem beengedett) Károly Róbert (Caroberto) adta az utólag gyártott „Nagy Károly” alak mintáját. – *A szerk.*

rombolják le az összes régi templomot bálványostól; akik a szentséges hitet felvették, azokkal jól bántak, azok adómentességet kaptak, és hogy tudják, hol misézhetnek keresztény szertartás szerint, a város külső részén a hegy alján templomot állított Mária istenanyának, ahova a mi időnkben a környékbeliek mindenfelől összesereglenek ájtatos könyörgésre, és mint egy vésett kő ma is mutatja, ezt a fehér Mária kápolnájának nevezik, amelyet Magyarországon először szenteltek keresztény istenségeknek. A város lecsendesítése és az államügyek elrendezése után a város élére egy igen okos és nagyszerű embert állított, a vallás terjesztése végett papokat hagyott hátra, jól tudván, hogy e vad lelkeket nem egykönnyen lehet az igaz hitre téríteni.²¹⁵

Ez pedig azt jelenti, hogy mivel Nagy Károly léte és a frankok pannóniai hadjárata igen kétséges, a Fehér Templomot még Árpád építtette Atila városában a magyarok visszatérésekor, és az nem épülhetett Árpád sírja fölé. Árpád fejedelmet viszont egyedülálló, kitüntetett módon temették el, mint amiről Atila esetében is tudunk. Anonymus bizonyára azért szűkszavú ezzel kapcsolatban, mert e magas rangú temetés az ő idejében nyilvánvaló és közismert volt. Vagy ami még felmerül, hogy az 1746-ban Bécsben megtalált, ill. Bél Mátyás közreműködésével, J. G. Schwandtner által kiadott és Veszprémy László szerint még a XIII. század közepén átmásolt szöveg egyes lapjait kicserélhették. Anyagvizsgálattal eldönthető lesz, hogy a (kecske- vagy juh- bőr) pergamen minden lapja azonos korú-e. És hogy gyanúnk nem egészen alaptalan, mutatja Jakubovich Emilnek *Az Ambrasi Gyűjteményből való-e Béla király névtelen jegyzőjének kódexe?* c. tanulmányában közölt adata: 'Nagyon könnyen juthatott a kódex később, 1610 és 1636 közt is az Udvari Könyvtár birtokába, vagy esetleg azon nagyszámú kódexek közé is tartozhatott, melyeket Tegnagel, 13.546. sz. katalógusának Ia lapjára írt jegyzete szerint Rudolf császár és király számára időlegesen Prágába küldött.'²¹⁶ Rudolf császár a magyaroknak kedvezőtlen szándékai közismertek.

A 'magyarok visszatérése után' (post conversionem hungarorum) kifejezés, illetve szókapcsolat viszont nem feltétlenül jelenti Árpád és vezéri rokonsága, azaz katonanépe első bejövetelet, amit Kézai Simon pedig második bejövetelnek mond. Hanem sokkal inkább jelentheti a magyarok visszatérését a hatalomba (a conversio körforgás, koronkénti visszatérés, valamint politikai változás, fordulat értelmében), jelentheti a Vérszerződéssel egyesült és ezzel magyarrá lett, ettől kezdve magyarnak nevezett Kárpát-medencei népet. A korábbi időkben kiterjedt földműves-állattenyésztő nép egyesítését, nagy valószínűséggel a szkítának nevezett Székely hadosztályok által. Ami után lehetővé vált még további vissza-, ill. átköltöztetés, mely utóbbi népmozgás lehet a besenyő kapcsolat. Valójában Árpád maga és serege a közelben kellett tartózkodjon, mert korábban többször járt a tág értelemben vett Pannóniában, hadi vállalkozással, katonai szövetségben a Kárpát-medencében érdekelt hatalmak közül valamelyikkel: 'Az első magyar csapatok 862-ben jelentek meg, mint Karlmann keleti frank (Ostmark) határgróf szövetségesei, aki föllázadt apja, Német Lajos (ur. 843-876) keleti frank király ellen. 881-ben a kabarokkal együtt harcoltak Bécs alatt a német uralom ellen lázadó Svatopluk (ur. 870-894) morva fejedelem (határgróf?) szövetségeseiként a keleti frankok ellen... 892-ben Karintiai Arnulf (ur. 887-899) keleti frank király szövetségeseiként háborúztak Svatopluk morva fejedelem ellen. 894-ben Bizánc szövetségében az Árpád fia Levente vezette Megyer és Keszi törzs beli sereg az Al-Dunánál taktikázó csatározásokkal gyengítette Simeon bolgár kán (893-927; 919-től cár) csapatait, akivel a szövetséget megszegő bizánciak különbékét kötöttek. Svatopluk a keleti frankok ellen ismét szövetséget kötött a magyarokkal (fehér ló-monda), akik a Dunántúlon portyáztak, amikor Svatopluk meghalt.'²¹⁷

²¹⁵ Bonfini (1995), Első tized, Kilencedik könyv, 236-241. mondat. <http://www.tankonyvtar.hu/hu/magyar-tortenelem/adatok.html>. (Miszerint Bonfini szövegén is „igazítottak” utólag. – A szerk.)

²¹⁶ Jakubovich Emil: „Az Ambrasi Gyűjteményből való-e Béla király névtelen jegyzőjének kódexe?” *Magyar Könyvszemle* 34. évf. 1-2. 1927. <http://epa.oszk.hu/00000/00021/00179/pdf/084-099.pdf>. p. 91.

²¹⁷ *Magyar Katolikus Lexikon*, „honfoglalás” szócikk. <http://lexikon.katolikus.hu/H/honfoglal%C3%A1s.html>.

A visszatérésről Pannóniába Kézai Simon is szól, az időpontot is megadva, amikor 'a hunok, vagyis hungarusok újból Pannóniába indultak'.²¹⁸ A Képes Krónika pedig – 'a magyarok régi és legújabb tetteiről, eredetükről és növekedésükről, diadalaikról és bátorságukról' szölván – annak a képnak, amelyen Árpád fejedelem és serege Budára bevonulása szerepel, ezt a címet adta: A magyarok második bejövetele. Valamint az előbeszéd is a magyarok második bejöveteléről szól.²¹⁹ Itt tehát meg kell állapítanunk, hogy a három legjelentősebb krónikánk egyaránt ismeri a magyarok visszatérését, visszaköltözését, Atila hunjaihoz képesti második pannóniai bejövetelét. Ami az egységes hagyományunkra utal azzal kapcsolatban, hogy a nép a legújabb korban 'honfoglalásnak' elnevezett események előtt is ugyanitt élt."²²⁰

A szkíta szertartásnak mondott vérszerződésről is ismert máskori és másholi előfordulása, azt jó megismerni, hogy tisztábban lássunk.

És ha tévesen itt a krónikai hagyomány van mondainak mondva, akkor is például Anonymus a szkíták dicséretén túl annyit mond krónikájában, hogy Attila szkíta volt. A magyarság eredetéről, hogy *honnan jött – volna*, semmit sem említ. Anonymus csak a nemességet tekinti magyarnak, az országot betelepítő lakosságot megveti, és nem tekinti szittyának. Sclavoknak is mondja őket, ami akkor csak azt jelentette, hogy hatalom alá rendelték.

Kézai említi először a Perzsiából való származást, a szarvaslegendát, és hogy „*a pusztán egy szarvasünőre bukkanának, mellyet, amint előtők futott, a Meotis ingoványaiba kergetének.*” Ehhez csak annyit kell megjegyeznünk, hogy Perzsia és a Meotisz mocsarai között ma 1000 km – és többek között a Kaukázus van. És a Krápát-medence tele volt mocsarakkal. Továbbá: „*Kéme- ket küldvén tehát onnan Scythiába, miután Scythia országát kikémlelték, gyermekeikkel és bar- maikkal azon hazába vonulának, hogy ott lakozzanak. Midőn tehát azon országba bementek, ab- ban lakókul az alpziúrokat és pruténokat találták, kiket eltörölvén... A Scythia országgal keletre határos a Joriabeliek országa ezután Tarszia s végre Mangalia, hol Európa végződik. A nyári nap alatti táj felé a korozmi nemzet fekszik és Ethiopia, mellyet Kissebb Indiá-nak hívnak, s aztán délszak és a Don folyó közt áthatolhatatlan pusztá van.*” Ez sokkal alaposabb elemzést kíván, mint egy odavetett „onnan jöttünk”.²²¹

Kálti Márk szerint „Nyilvánvaló ebből mindenkinek, hogy Hunor és Magor, a magyarok ősei [nem] Nimród fiai voltak... Szent Jeromos mondja; azért sem, mert Nimród sosem lakott a Tanais folyó környékén, mely keleten van, hanem az óceán tengerénél. Miképpen tehát a Szentírás és a szent doktorok mondják, a magyarok Jáfet fiától, Magortól származnának, aki – Szent Sigilbert antiochiai püspöknek a keleti nemzetekről szóló krónikája szerint – ötvennyolc esztendővel a vízözön után ment bé Evilat földjére, és feleségétől Enéttől nemzette Magort és Hunort; róluk a magyarok és hunok nevezete.” A földrajzi bonyodalmakon felül itt sem találjuk meg, hogy sztyeppei szkíták lennének eleink, hanem azt, hogy Perzsiából indultak. Azonban azt is megtudjuk, hogy a perzsiái eredet forrása elsősorban Szent Jeromos. És ekkor már igazán meg kell keresni, hol volt ez a Perzsia,²²² ahonnan olyan hamar ideértek.

Thuróczy krónikájában ez olvasható: „*Némelyek úgy tartják, hogy ez a Nimród volt a hunok, vagyis a magyarok ősapja...*”, avagy „*előhozakodik egy mesével, hogy*” – azaz a korábbi elképzeléseket nem tartja igaznak, jóllehet támaszkodik a korábbi krónikákban írtakra. Nem említi, hogy a magyarok sztyeppei szkíták lettek volna.

²¹⁸ Kézai Simon: *A magyarok cselekedetei*. Fordította Bollók János. Osiris, Budapest, 2004. p.: 103.

²¹⁹ *Képes Krónika. A magyarok régi és legújabb tetteiről, eredetükről és növekedésükről, diadalaikról és bátorságukról*. Heti klasszikusok sorozat. Sorozatszerkesztő: Tarján Tamás. Fordította Geréb László. Magyar Hírlap és Maecenas Kiadó, Budapest, 1993. <http://mek.oszk.hu/10600/10642/10642.htm>.

²²⁰ *Árpád Atila örökén – a magyarok őseik útján*. pp. 158-160.

²²¹ Fábíán (2021) Szkítia alakjára és kiterjedésére talált más írott forrásokat is, lásd műve [Kárpát-medencei életünk, történelmünk](#) c. fejezetét. – A szerk.

²²² Ahol nagyon perzselt a Nap?

De a néhány évvel korábbi Budai krónikában olvashatjuk a Josephusra való hivatkozással, aztán ugyanazt: „Felderítőket küldtek tehát innét Szkítiába, és miután a szkíta vidéket igen ravaszul kikémlelve felderítették: ebbe a hazába vonultak be gyermekeikkel és csordáikkal, ott akartak lakozni.” Megint csak nem találunk a krónikában még csak utalást sem arra, hogy a magyarok szkíták lettek volna. Arra viszont igen, hogy a Kárpát-medencei haza neve Szkítia, azaz nem a sztyeppei Szkítiából vonultak Szkítiába, hanem máshonnan.

Heltai Gáspár pedig a gótok kijövetelének történetét ismétli meg Jordanestől: „Annak utánna magának hajtá az végső vandalusokat az Philimerus, az ő hadnagya által. Annak utánna jobb lakóföldeket kezde kívánni, és kenyeret süttőtven általméne a tóvizeken, midőn meglátta volna azzokat. De midőn még félig a nép nem költ vólna által, megszakada a híd, és ledőlle, és nagy sok ember és barom vesze oda. És úgy nem mehetének vissza, akik által-jöttek vala, által sem jőjhetének amazok, kik hátra maradtanak vala. Philimerus ez okaért elindulván a megmaradott néppel, és a spaliókat megkezdé, kikre előszer ért vala. Annak utánna mindjárt az végső Scithiára méne allá, melly a Pontus tenger mellett vagyon. Abban a tartományba laknak az adogiták, kiknek a caniculában, mellyet hév hólnapnak nevezünk, negyven egész napig semmi éjek nincsen, hanem mindenkoron világos nap vagyon.” Bonyolult földrajzi leírás kíséri tehát ezt a megállapítást, melynek igazságtartalma fölöttébb csekély.²²³ A magyarok szkíta eredetére azonban ebben a krónikában sem bukkanunk.

Szekeres Aloysius igen késői (1808) krónikája még keletebbre visz. Szerinte őseink Kína mellől jöttek, nem Perzsiából – ez felel meg az akkor már a Deguignes nyomán a jezsuita Pray György által ismertetett hamis hun eredetelméletnek, amiből a turanizmus táplálkozott: „... és a Sina, vagy más néven, Chinabéli Birodalomnak Éjszak felé néző szomszéd Tartományaiban letelepedtek, úgyhogy a Magyarok régiebb Őseinek első lakó-helyek azon a tájon vólt, melly ama roppant Sinabéli Birodalomnak határt vet Éjszak felől...”

A Szkítiából érkezés, Szkítia leírása tehát krónikáról-krónikára különbözik. Minél későbbi a krónika, annál keletebbre tevődik az eredet.

Késői nemzet-fogalmat nem szabad arra az időre visszavetíteni. Ha elemzünk, akkor az akkori fogalmak szerint kell tenni.

Ugyancsak megalapozatlan több különböző népesség érkeztetése, azoknak magyar és türk nyelven beszéltetése.

A bolgár és a szláv viszony példája nincs a magyarra végig vezetve, így felesleges a felleltése.

Világos, hogy senki sem beszél ma a jazig, vagy a kun nyelvet. A kérdés, hogy *különbözött-e a magyartól.*

Tévedés a műveltséget kulturális emlékeknek nézni és lenézni.

Helytelen állítás, hogy a székelyek, jászok, kunok magyarsághoz csatlakozott népek és eredetileg nem magyarok. Akkor Anonymus miért közli Kijevnél magyar neveiket, miközben Árpád vezéréinek neve inkább türk?

A kultúráról mondtak aztán visszafordulnak az ellenkezőjükbe, amikor Rihmer a mai magyarokat elemzi saját családi példáján, bár ennek az utóbbi 2-300 évnek a török dűlás utáni betelepítésekkel a magyar eredethez nem sok köze van, de a szalagdíszes korszak azonosságaihoz annál inkább.

Ugyan miért kellene röviden meghatározni, honnan jöttek őseink? De nem kell hosszan sem meghatározni, mert nem jöttek sehonnan, mindig is itt éltek.

„Még az sem biztos, hogy az emberiség egy helyen alakult ki, és mai őseink egy emberfajta leszármazottai. Hiszen nincsenek meg az evolúciós átmenetek. Genetikailag pedig a sertés közelebb áll hozzánk, mint a majomszabásúak világa. A genetika pedig nagyfokú keveredést mutat, például a Neandervölgyiek és a Homo sapiens sapiens között. Pedig ez a két emberfaj eredetileg

---

²²³ Vesd össze Kiss Magdolna megjegyzéseivel itt: Iordanes: *Getica. A gótok eredete és tette.* L'Harmattan, 2005.

eltérő génekkel élt. És minden valószínűség szerint kommunikációjuk, nyelvük is eltérő lehetett. És ekkor még nem beszéltünk a kínai pekingi ősemberről” – írja Rihmer.

Bátor kijelentések, a vak ló bátorságával, amely nekiment a falnak. Több szinten futó tévedések, valamilyen ismerethez kötve. Mert a jávai és az afrikai ember félmillió eltéréssel ugyan, de igen távoli területen jelent meg, így lehet mondani, hogy egyszerre, de ez 3, illetve 2,5 millió éve történt. Mi köze ennek „mai őseinkhez”? És mit jelent az a kifejezés, hogy „mai őseink”? Hogy jön ide az „emberfajta”? Négerekre gondoljunk? Ha Afrikából jöttek, tényleg jogos, de hát az is legalább félmillió éve volt, hogy elindultak. Miért lényeges ez? Miféle „evolúciós átmenetek” kellene legyenek? Egyébként a két mondat így éppen hogy üti egymást. Mert ha két fajból erednénk, nem kellene átmenet. Átmenet akkor kellene, ha ma más faj lennénk, mint amiből eredünk. De ezt felejtjük is el, mert sokkal érdekesebb megállapítás fogad bennünket a sertések genetikájáról, amely közelebb áll hozzánk, mint a majomszabásúaké. Eddig csak emberszabású majmokról tudtunk, de most már a majomszabású ember is felmerült tehát. De szerencsére közelebb a disznóhoz, mint a majomhoz. És bizony, ezt igen gyakran tapasztaljuk is. Ha a NT és a HSS ember genetikailag nagyfokú keveredést mutat, ami a szakirodalom szerint 2-3 %, akkor igazán nem tudom, hogy milyen lehet a kisfokú keveredés. Különösen, mivel „ez a két emberfaj eredetileg eltérő génekkel élt”, és persze, a nyelvük is eltérő lehetett, az 50-60 ezer évvel ezelőtti találkozásukkor, amikor keveredni kezdtek.

Igaz, a természetben semmi se véletlen. Az sem, hogy a különböző rasszoknak alig különbözik a génekkel való valamiben. Ezért ne menjünk most bele.

De nem ettől ingoványos a terület, hanem kezelőtől, akik bizonyára a zavarosban akarnak halászni, ha nem mernek messzebb visszamenni az őskeresésben, mint a nyelvemlékek. Ez magyar nyelvemlékek esetében ezer év sincs (még 35 év hiányzik), mert természetesen, akik nem akarnak nekünk őseket, azok a magyar (rovás) ábécét sem ismerik el réginek, amelyen már akár több tízezer éves leletek is vannak egyébként. És a tárgyi emlékek mitől beszédesebbek, mint a genetikai jellemzőink? Vagy a tárgyak tudnak beszélni? Szerintem a műveltség értelmében igen, és a genetikát sem önmagában vizsgáljuk, mégha ilyen igénnyel, különösen a finanszírozáson való osztozkodás elkerülése érdekében a többi összefüggő tudományt manapság törekszenek is kiszorítani.

És egyébként még a ma élő emberek se nagyon tudják, hogy mit gondol a másik, még a beszédéből és írásából se nagyon, akkor a genetikának miért kellene „megmondani, hogy mire gondolt az az adott személy”? Nagy tévedés a genetikához kötni – pl. nemzeti – tulajdonságokat. Vagy azért elvetni, mert olyanokat nem ad vissza, mert itt mintha arról lenne szó.

Az nem tartható tehát, hogy egy népet csak nyelvi és tárgyi emlékeiig lehet visszafelé követni az időben. Akkor lényegében nem lenne történettudomány. Egyáltalán mi tartozik ide? Ha írnak róla, igen, de ha az ő iratait megsemmisítik vagy meghamisítják, akkor ő nem is volt? Olyan, hogy emberiség, a régmúlt időben sincs, nemcsak ma nincs. Mindig valamilyen jellemző tulajdonság bukkan fel, nem valami egyveleg, valami átlag. Ma a népnemzet a legszélesebb ilyen egység. Arra egyébként fényesen tudunk következtetni, hogyan éltek–túléltek még a sok-sok ezer évvel ezelőtt élt emberek is, akkor pedig már a gondolkodásuk is megvolt.

Aztán: „A genetika népmozgásokat megmutathat, de a népesség a ráépülő kultúra ismerete nélkül nemzetként nem határozható meg.” Igen hosszú ideig tartó nagyon lassú népmozgásokra lehet valamennyire következtetni a genetikai adatokból, ami inkább terjedésnek nevezhető. A modern értelemben vett népmozgásokra nem. Éppen azért kell a műveltségből kiindulni, hogyha a népességet meg akarjuk határozni. A mi esetünkben például a Kárpát-medencei túlnyomó népesség műveltségéből kell kiindulni, nem annak a pár vezérsírnak, pár embernek a genetikai anyagából, amit ma hamisan „honfoglalóként” emlegetnek, mellőzve a több tíz vagy százmillió, vagy inkább: milliárd egyéb sír anyagát.

6-7. *oldal*: „Az orosz, a kazah és a kínai kutatók kiválóan bemutatják például a sztyeppe vidékét. Ebből látszik, hogy mekkora népkéveredési hullám zajlott ott le. Mivel kevert népekről

beszélünk, az adott 'nemzet', pl. a hunok is kevert nép. Felvesznek egy kultúrát, talán nyelvet is és kívülről hunnak néznek ki. Hun néppé lesznek. Erről írnak a krónikák. Miközben a genetikus csak különböző csoportokat lát. Ha pedig csak a különböző csoportokat látja, egyéb külső, megfogható ismeret hiányában honnét tudhatná, hogy a különböző csoportok ott és akkor hun kultúrájuk? Sehonnét! Csak onnét tudható az etnikai identitás, ha van régészeti emlék, nyelvemlék, vagy külső szemlélő által készített feljegyzés." A tájat mutatják be kiválóan? Vagy mit? Tárgyi műveltséget? Vagy szellemet is, hiszen találtak sok – és az Ermitázsban bemutatják – aranytárgyat, amelyet a „szkítáknak” készítettek a görögök, vagy valakik görög stílusban. Ebből hogyan látható a népkeveredés? Sőt, annak hulláma. És ha a bevezetés írója kevert népekről beszél, attól már „a hunok is kevert nép lesz”? Nem kellene valami bizonyítékot is felhozni erre? Mi az, hogy „felvesznek egy kultúrát, talán nyelvet is”? A nagykabátot lehet felvenni, vagy a leesett tantuszt. Erről hol „írnak a krónikák”? Hogy jön ide a genetikus? Akinek nincs egyéb megfogható ismerete. De semmilyen ismeret nem megfogható, mert az gondolat. Ami innen hiányzik. Ne csináljunk semmit, hagyjuk rá ellenségeinkre a meghamisított történelmünket, mert „csak onnét tudható az etnikai identitás, ha van régészeti emlék, nyelvemlék, vagy külső szemlélő által készített feljegyzés”? Mit lehetett kívülről szemlélni? A népkeveredési hullámot vagy amikor felveszik a kultúrát?

7. oldal: Tudtommal a lezajlott elektronikus levelezésnek nem volt a célja „kultúrákat és népeket meghatározni a különböző módszerekkel”. De ebben tévedhetek, majd a résztvevők kiigazítanak.

Jeleztem az elején, hogy ez nem vita volt, és az íromány címe is: „Beszélgetés”.

Az írásbeliségnek éppen az a lényege, előnye, hogy az „egyfelvetésekre, lehet, hogy napok múltán született válasz” rögzítve van, jól kezelhető. Ezért tehát a levelezési folyamatot beszélgetésnek tekinteni hibás.

A következő részből nemcsak azt tudjuk meg, hogy a vitát mi „robbantotta ki”, hanem hogy miért volt szükség itt a megelőző egyoldalas bevezetés nem éppen tartható állításait megtenni. Mert a bevezetést író erőteljes véleményt alkot és erőltet rá a „genetikai kutatások művelői” körére, miszerint ők „igyekeztek átvenni a többi tudományterület felett az irányítást az őskutatás terén”. Ama hibás vélekedésük miatt, hogy „a genetika alapján feltárhatók az egyes népcsoportok és kultúrák mozgásai, vándorlásai.” Nem tudom, van-e ilyen elképzelésük a genetikusoknak, én nem nagyon találkoztam vele, hanem egyéb tudományágak és tudomány területek bevonásán láttam őket fáradozni, hogy népcsoportokról és kultúrákról bármit is mondhassanak. Ugyanezt az „együttműködést” pedig mi Cser Ferencsel a másik oldalról kezdeményeztük, a genetikai eredmények felhasználására, régészeti, történeti, néprajzi, embertani, nyelvészeti és földtörténeti ismereteink bevonásával.

További állítás itt, hogy a genetikusok népcsoport- és kultúra-mozgás feltárhatási elméletének „alapja, hogy a genetikailag kimutatható népesség mindig önazonos.” Nem világos számomra, hogy miért ne lenne önazonos, illetve talán van genetikailag nem kimutatható népesség is? A népességet tárgyi emlékei és esetleg fennmaradt csontjai mutatják. Gyér esetben és nem túl messze az időben a csontokból kivonható a kétféle DNS. Ott is egyik kevésbé, mint a másik, az mtDNS régebről. Az önazonosságra viszont a következő magyarázatot kapjuk: „Tehát, ha egy nép létezik egy helyen a genetika szerint, például a Kárpát-medencében, és az onnét kivándorol, majd visszatér, és visszatértekor magyarul beszél, akkor az a több tízezer évvel ezelőtt élt népesség a magyarság őse, noha semmit sem tudunk valódi korabeli önazonosulásáról.” Ez elég bonyolult mondatnak is, nemhogy magyarázatnak. Mondhatnám, végtelen türelem kell, hogy folytassam.

De folytatom, mert szeretném, ha mindenki látná, hogy ez a szöveg méltatlan az Acta Historica Hungarica Turiciensia színvonalához. És mert nem találkoztam az elmarasztalt genetikusoknál ilyen megállapításokkal, pedig elég sokat olvastam. Ám viszont éppen mi Cser Ferencsel közöltük írásban azt az érvelést, hogyha a mai magyarságban az M17–Eu19 haplocsoport 60%

arányú, és az M173–Eu18 is 13,3%, akkor még ha volt is innen a szalagdíszes kerámia népe részéről az itteni földművelés eredményessége általi népszaporulat révén lehetővé vált, a művelhető földekre (és löszös talaj volt a mai Nyugat-Ukrajnában is a Dnyeperig) terjedés, – és volt odáig keletre, a mai Norvégiáig és Írorszáig nyugatra, a Kükládokig, sőt a mai Egyiptomig délre, – akkor még ha történt volna is Álmos vezetésével tömeges visszatérés, a 73,3%-os genetikai egyezés csak azzal lenne magyarázható, hogy a korábban innen oda mentek térek vissza, mert ha távol-keletiek érkeztek volna, ez az arány miattuk sokkal kisebb lenne. Így például a kb. 4000 éves TAT mutáció megvan a Bajkálig, és a lappokig, de belőlünk hiányzik (újabbban mai székelekben kimutatták 6,3 %-ban, de annak más és késői okai lehetnek). Erre a 73,3%-ra az egyébként natufi műveltségből a szárazság miatt elvándorló és a földművelés tapasztalatát felénk is terjesztő M35–Eu4 haplocsoportot hozó 8,9% arányú népesség nem lehetett meghatározó a szalagdíszes földművesek elődjei, azaz a bükki műveltség emberei esetében sem, amint ezt a tévedést korábban határozottan állították régészeink. Talán éppen a genetikai vizsgálatok hatására újabbban ez is változóban van, és már hangoztatják, hogy a dunántúli területekről indultak nyugatra a földművesek.

Erős túlzásnak látszik, hogy „a valódi nyelvfejlődés Oláh Zoltán Sándor docens, molekuláris biológus munkássága alapján kezd kialakulni.” Már-már isteni szerepkört ad az említett kutatónak.

Az is erős mondat most már Rihmer Aurél által aláírva, hogy „minden nyelvi visszakövetkeztetés a találgatások kategóriájába esik, ha azt írott, vagy rögzített hanganyag nem támasztja alá”. A hangrögzítés találmánya csak 143 éves,²²⁴ és az írás se hangokat rögzített nagyrészt. Ezért, mivel az írás nemcsak hangrögzítés, téves közlés, hogy „az írás körülbelül csak 5000 éve jelent meg”. A találgatás viszont minden elméleti eredmény alapja a mindennapi tudástól a legmagasabb fokú tudományig.

7-8. *oldal*: Grover S. Krantz idézett elméletéhez azt kell hozzátennem, hogy mivel nem közöl időrendet, sőt az abban szereplő, régészetileg ismert történésekre se tér ki, kissé levegőben lógó marad az állítása. De attól még felsorakoztatott érvei erőteljesek. Mi Cser Ferencsel a könyveinkben leírtuk, hogy a szalagdíszes népünk a földművelés birtokában már kb. Kr. e. 7500 év óta keletre is terjedve, 2000 évvel megelőzte ott a harcias kurgánhódítást, aminek bekövetkeztekor egy része áldozatul esett a hódítók pusztító hatásának és a későbbi különböző szláv népek alapnépévé vált, más része azonban továbbment, menekült keletre, s lett a későbbi finn-permi és ugor ága a finnugornak nevezett nyelvcsaládnak, utóbbinak a nyelvi hatást csak átadva, mivel az mongolid népesség. Ezért mikor Rihmer Aurél azt írja, hogy „a nyelvátadás nem feltételezi a magyarság Kárpát-medencei őseredetét. A lovas kultúra kialakulhatott messze a Kárpát-medencétől. Így a Kárpát-medence nem szükségszerűen kiinduló pont, hanem lehet épp a végcél, a végső állomás is”, akkor figyelmen kívül hagyja mind Krantz, mind a mi érvrendszerünket, ami megengedhetetlen, ha egyszer az ismert módon ki lett fejtve a tárggyal kapcsolatban. Valamilyen ellenérvvel kellene fellépni. Amint László Gyula ellen is, akit idéz és rögtön meghazudtol. Viszont a lovas kultúrához köti a magyar kultúra és nyelv kialakulását, amely átadta a környező népeknek az általuk ismeretlen szavakat. Ezzel Rihmer egy új nyelvrokonítási elmélettel lép fel. Talán azért, hogy kijelenthesse: „A lovas kultúra kialakulhatott messze a Kárpát-medencétől. Így a Kárpát-medence nem szükségszerűen kiinduló pont, hanem lehet épp a végcél, a végső állomás is.” Magyarán hódítók vagyunk itt és legázoltuk az itteni magaskultúrát. Hát én ebből nem kérek, a sok-sok ok miatt, amelyeket elég régóta közöltünk ahhoz, hogy itt csak vázlatosan és utalás-szerűen idézzem fel.

8. *oldal*: Rihmer dőlt betűvel szedett véleménye után már nem dőlt betűvel is bizonyára az ő véleményét olvashatjuk, ahol téved, mert azt mondja, hogy „a fenti nyelvészeti ’támogatott’ elméletben a magyarság Kárpát-medencei keletkezése köszön vissza, amit a genetikusok vetettek

---

²²⁴ Volt tavaly. – A szerk.

fel.” Ilyet ugyanis tudtommal genetikusok még nem vetettek fel. Viszont módszertani vonatkozásban megengedhetetlen, hogy itt Rihmer mint szerkesztő, utólag, a vitapartnereket megkerülve, az ő válaszlehetőségük nélkül tesz minősítő megjegyzéseket, a gúnyolódás határát súroló idézőjellel is. Lassan Rihmer-kötetté válik a „beszélgetős” vita, és még csak az elején járunk.

Ez után finn nyelvésznek a „fentiekkel ellentétben” álló álláspontja következik, de hogy pontosan melyikkel, nem tudjuk meg, pedig eddig igen különböző álláspontok szerepeltek. Ráadásul ez „hivatalosított álláspont”. De hol? A finneknél, vagy a folyóiratgazda Magyar Tudományos Akadémiánál? És elég zagyva maga a közlés történeti magva. Látszik, hogy nyelvi tárgykörű folyóirat közölte. Semmi időmeghatározás, és be vannak keverve a kétségesen feltárt szeldzsukok, és az oszmán-törökök, erős hadsereggel terjesztve a nyelvüket, amely sikeres beolvasztási mintát követték volna a magyarok is, igaz 100-500 évvel korábban, mert különben honnan lenne a 15 millió magyarul beszélő ember. Csakis az „évszázadokon át folyamatosan végbemenő nyelvcsere eredménye, ami a szomszédos török, szláv, román, germán és más nyelvű elemeket és néptörödékeket magyar nyelvűvé tette”. Ettől a szövegtől még a trianoni diktátorok is elolvadtak volna. Rihmernek is tetszetős lehet, mert szerinte „alátámasztja László Gyula elgondolását és megfelel a sztyepei népek népkeverdésének is”. Talán e körben nem kell megvédenem László Gyulát, mint Sebestyén Laci tette Kézai Simonnal.

Rihmer aztán újra a genetikán kéri számon az identitás megmagyarázását. Tájékoztatom, hogy elvárása reménytelen.

A következő idézet arról szól, hogy nem kell „a történeti és összehasonlító nyelvtudomány hagyományos paradigmáját feladni” az „uráli nyelvekkel kapcsolatos” új nézetek miatt. E mellett nincs megjegyzés, de szükséges. Még pedig az, hogy azok az új nézetek, amiket az újabban az uráli és kaukázusi városok múzeumaiban (sic!) kutató régészeink közölnek, gondosan ügyelnek rá, hogy ne legyen köztük ellentmondás. A hagyományos felfogást például Götz László elmélete üti, a nyelvkiegyenlítődés, melyet néhai egyesületi tagunk fejtett ki, ezért kétszeresen fontos hivatkozni rá. Elsősorban persze azért, mert így szerinte nem volt sem uráli, sem finnugor nyelvcsalád. A nyelvi leszármazás fája hamis, mert terjedés történt. 14000 éve a rénszarvas vadászok északra vándorlásával kezdődött, majd 7500 éve a földművesek keletre terjeszkedésével folytatódott. Ami aztán ezután történt, azt, nagy valószínűséggel, éppen a genetika segítségével fogjuk hamarosan pontosan tudni.

Utána Rihmer a Haraszi Zsuzsanna által ajánlott Hosszú Gábor könyvének a finnugor nyelvelmélet melletti kiállása ellenében hoz fel igaz érveket, összefüggéseket. Ám nem az összeset. A Kárpát-medencei eredetünket bizonyítókat nem érinti, hiszen ő a sztyepei, ázsiai eredetet vallja.

9. *oldal*: Utána Szekeres István minősíti Hosszú Gábor elméletét „teljesen elavult hagyományokra” épülőnek saját két tanulmányára hivatkozva, és megnevezve egy hibát: „pl. a ’székely-magyar’ rovásírást az igazolhatatlan föníciai>arámi>pártus>kazáriai>székely leszármazással vezet le, amit tételesen soha, semmivel nem igazol Hosszú Gábor, de rajta kívül senki sem.” Csak azért említem ezt most meg, hogy mutassam, a vitában itt sem merül fel a tételes cáfolat (ami ezért nem vita), helyette utalás van a már elvégzett munkára (és persze Hosszú Gábor se válaszol, bár Révész Péter kalászi előadásán ott volt, tehát bevonható lehetett volna a vitába, ha ez igazi vita lett volna). Csakhogy így a kötet nem mutatja be a kérdés teljes körét. Én itt éppen ezért próbálok részletekbe menni, hogy mutassam, hogyan lehet vitatkozva is ismereteket terjeszteni.

Így Haraszi Zsuzsa vonatkozó megjegyzéseire, kérdésére se jöhet válasz Hosszú Gábortól, talán majd Szekeresestől jön.

Utána Oláh Zoltán Sándor véleménye félreértelmezve következik, mert Török Tibor éppen a magyar nyelv import jellege mellett érvel mindenütt. E visszaadásban Oláh Zoltán Sándor állítása a magyar nyelvről, „hogy ugor, de nem finn, hanem a hettita kor előtről származó”, ilyen sommásan odavetve zavaró. Ilyen súlyos kijelentéseknél a kifejtést nem lehet megspórolni, sem az előadó, sem a szerkesztő részéről. Vonatkozik ez a következő mondatra is: „Minden bizonnyal

a Kárpát-medencében kiterjedve használtban volt a termékeny félhold kultúrája, az állat- és növény-háziasítás területét beleértve, ami jellemezte a folyamközi népeket az Tigristől a Nílusig.” Ha jól értem, a mai Tigristől a mai Nílusig használt nyelv és kultúra volt a Kárpát-medencében kiterjedve és ez lett a magyar. Meg kellene mondani, hogy mikor történt a kiterjedés és hogyan, hiszen a Kárpát-medence kultúrája 5-6000 évvel megelőzi az említett átadót. Időutazással a múltba és Star Wars-os térugrással? Ezen a kavalkádon nem segít az sem, hogy forrásként meg van jelölve „Russell Gray és munkatársai”. Most nem nézem meg, de korábban belenéztem a közleményükbe. Úgy emlékszem, ott nem szerepel a magyar nyelv, sem a Kárpát medence. Erre ezért így nem lehet alapozni, ez nem fog elvezetni „a történelem legújabb krónikáig, amelyet nem a győztesek és nem a megrendelők írnak”. Mindez Rihmert hidegen hagyja, csak annyit jegyez meg, hogy az ugor fogalmat a kutatóknak tisztázni kellene, és hogy Oláh Zoltán Sándor hozzászólása „feleleveníti a már régóta felvetett folyamközi és magyar kulturális kapcsolatokat”. Pedig rendelkezésre áll Oláh Zoltán Sándor előadásának írott változata éppen az Acta Historica Hungarica Turiciensia keretében, szerkesztésében.²²⁵ Onnan be lehetett volna idézni röviden az érvelést, a gondolatmenetet, hogy ne legyen a dolog ennyire vad.

Nem látom értelmét itt így tovább folytatni a tervezett kiadvány véleményezését, mert már így is hosszúra sikeredett. A lényeg, hogy én nem járulok hozzá ebben a formában való közzétételéhez mint főszerkesztő. E véleményemet a szerkesztőbizottság többi tagjának megfontolásra ajánlom, és elvárom, hogy aki ezt nem fogadja el, indokolja, itt felsorakoztatott érveimet pedig cáfolja.

A kiadvány megmentésére is van javaslatom. Fel kell kérni a benne szereplőket, hogy ők maguk összegezzék az általuk előadottakat, térjenek ki az ellenvéleményekre, azaz válaszoljanak rájuk, illetve ha már megtették, akkor emeljék be a maguk szövegrészébe. Ekkor mindenkinek lehetősége nyílik, hogy teljes érvelést adjon elő, összefüggéseiben láttassa mondanivalóját. Akár még ábrákat és táblázatokat is alkalmazva. És a hivatkozásokat a maguk teljességében, amin azt értem, hogy ha a neten elérhetők, akkor a linket is meg kell adni. A most körözött, Rihmer Aurél által összerakott első szöveg arra mindenképpen jó, és ezért köszönet jár érte, hogy minden résztvevő lássa, miként szerepel az általa előadottak összegzése, és mivel szerepelnek mások. A szereplők által elkészített saját szöveg egyberakása után pedig még egyszer körbe kell küldeni, mert lesz, aki a többieknél előforduló bővítésre még ki akar térni. Azt is be kell gyűjteni mindenkitől, hozzátenni a második szövegváltozathoz, és akkor alakul ki a harmadik, végleges.²²⁶

Ez a javaslatom tehát a szerkesztő bizottság tagjai felé. Szerintem adjunk legalább egy hónapot arra, hogy minden vita-résztvevő elkészítse a saját változatát és visszaküldje Rihmer Aurélnak, hogy összerakja a második változatot és még egyszer elküldje nekik esetleges válasza a látottak alapján.

Rihmer Aurél tehát ne fűzzön hozzá semmit a vita-résztvevők szövegéhez, hanem ő is írja meg a maga hozzászólásainak az összegzését, hogy minden más résztvevő a második szövegváltozatban ahhoz is hozzászólhasson, ha akar.

Megfontolandó, hogy mi történjék, ha nem minden vita-résztvevő hajlandó vagy tud (más irányú elfoglaltság miatt) saját összegzést készíteni. Szerintem ebből a szövegből akkor Rihmer Aurél állítson össze az ilyenek számára jóváhagyandó szöveget. Ezért a felkérő levélben azonnali választ kell kérni, hogy elkészíti-e a vita-résztvevő a saját anyagát, jelezve, hogy ha nem, akkor Rihmer Aurél fogja összeállítani.

Mindenképpen mellékelni kell mindenki számára a Wordös változatot, hogy abból tudja megszerkeszteni a saját anyagát. Még egyszer: a Rihmer Aurél által készített első változat ehhez igen nagy segítség.

²²⁵ Oláh Zoltán: [Genetikai folytonosság Rudapithecus hungaricustól napjainkig](#).

²²⁶ E javaslatomat több mint egy éve tettem, s mivel nem volt rá válasz sehonnan, most igyekszem megvalósítani én. – A szerk.

A résztvevőkkel közölni kell, hogy a vitához szánt szövegeiket a kiadvány nevük abc sorrendjében fogja tartalmazni: Bérczi Szaniszló, Cser Ferenc, Csihák György, Grandpierre Atilla, Haraszti Zsuzsanna, Kiss Irén, Költő László, Mesterházy Zsolt, Oláh Zoltán Sándor, Raig Mária Magdolna, Rihmer Aurél, Sipos György, Szekeres István, Tamási Krisztina, Timaru-Kast Sándor, Török Tibor.²²⁷

És kell a végére a vita résztvevői tudományos életrajzuk rövid változata.

---

²²⁷ Ez most időrendben valósult meg, ahogy a levelek és mellékleteik születtek.